

DOMAGOJ VIDOVIĆ

Oliver, Nadalina i *Pjesan o Rolandu*

Iako tijekom djetinjstva nisam ni slutio da će mi bavljenje imenima postati pozivom, možda je na moju odluku podsvjesno djelovala činjenica da sam uvijek bio okružen nositeljima u najmanju ruku neobičnih osobnih imena. Tako se moja baka (brački *nona*) zvala Placida (u službenim je knjigama stajalo Placida iako je nitko nije tako zvao kao što barba Mikicu nitko nije zvao Nikolom, no odnos je između službenoga i neslužbenoga imena tema za jednu drugu priču), a dvojica su mi najbližih rođaka s majčine strane nosili osobna imena Ferdinand (koje na hrvatskome sjeveru i nije toliko rijetko, no na jugu jest) i Melhior (dobio ga je po svojoj baki, nositeljici još rjeđega imena Melhiora). S očeve su se strane neobičnim imenima isticali stric (dubrovački *dundo*) Viker te stric i rođak Liberan. Osim osobnoga imena Ferdinand (318 nositelja) svako je od drugih navedenih osobnih imena po popisu iz 2011. imalo manje od 15 nositelja iako njihove prevedenice (Tihana je prevedeni lik osobnoga imena Placida, a Slobodan, barem u južnim hrvatskim krajevima, osobnoga imena Liberan) ili temeljni likovi (Viker je inačica osobnoga imena Viktor) imaju više od 3000 nositelja. Odrazi su, pak, osobnih imena triju kraljeva općenito razmjerno rijetki u hrvatskome osobnoimenskom fondu.

Ako još ne slutite koja je tema ovoga članka, strpite se još malo i dočekajte razdoblje kad je autor ovih redaka krenuo u školu te se susreo s nositeljima osobnih imena *Daglas*, *Kenedi*, *Li*, *Linkon*, *Donald*, *Vilson* i *Vin*. Još biste se za osobna imena *Daglas* (*Douglas*), *Kenedi* (*Kennedy*),

.....
Daglas, *Kenedi*, *Li*, *Linkon*,
Donald, *Vilson*, *Vin*
.....

Donald i *Vilson* (*Wilson*) mogli i domisliti koji im je temeljni lik, no već s *Lijem* ili s *Li* (jer postoji muško ime *Lee* i žensko *Leigh*, a poznajem muškarca i djevojčicu koji nose osobno ime *Li*) nastupaju poteškoće. Za *Linkona*, pak, i *Vina* uistinu treba poznavati njihove nositelje jer je osobno ime *Linkon* nastalo prema prezimenu *Lincoln*, a *Vin* prema osobnome imenu *Vince*. Dakle, u ovome ćemo se članku pozabaviti stranim imenima, koja su samo naizgled isključivo suvremena tema.

Naime, već su od srednjovjekovlja ili ranoga novovjekovlja zabilježena osobna imena romanskoga postanja kao što su *Bela*, *Orsat*, *Palma*, *Primo* ili *Pijero*, osobna imena germanskoga postanja, koja su u južnim krajevima mogla proći kroz romanski filter, kao što su *Frederik*, *Henrik* (ono se čak okamenilo u toponimiji te se unutar današnjih *Vinkovaca* nekoć nalazilo selo *Henrikovci*), *Ludvig*/*Ludovik* (s kojim se katkad zbog bliskozvučnosti povezuje osobno ime *Ljudevit*) i *Šišmundo*/*Žigmund* (inačica je toga stranoga imena osobno ime *Šiško*, koje je ponio renesansni hrvatski pjesnik iz vlasteoske obitelji *Menčetić*), germanska imena kao što su (*H*)*anž*/*Janž* (usp. prezimena

Hanžeković i Janžek), Osvald, Rupret (usp. Ruprecht; iz istoga je imenskoga gnijezda nastalo osobno ime Robert, koje je danas znatno raširenije) ili Rudolf, osobna imena mađarskoga postanja kao što su Dijaneš¹, Kiš ili Mikloš (posljednje je među njima zabilježeno čak i u Hrasnu u istočnoj Hercegovini). Već je i na ovome malome uzorku razvidno da su se počesto nasljeđivala vladarska imena (npr. Henrik, Ludovik ili Žigmund), osobna imena koja su u izvornim jezicima kršćanska (npr. osobna imena Anže, Hanž i sl. potječu od njemačkoga imena Hans, inačice kršćanskoga imena Ivan, osobna imena Pijero i Pijerko od talijanskoga imena Piero, inačice kršćanskoga imena

.....
 Da su i likovi iz književnih djela čak i u dalekoj prošlosti utjecali na nadijevanje osobnih imena, pokazuje rasprostranjenost stranoga imena Oliver, koje se sredinom XIV. stoljeća raširilo zbog omiljenosti *Pjesni o Rolandu*, u kojoj je to osobno ime nosio prijatelj i savjetnik glavnoga lika, toliko da ga je 1475. nosio čak i jedan domaćin u Dubokoj kod Stoca.

Petar, osobno je ime Dijaneš vjerojatno nastalo prema mađarskome Dénes ‘Dionizije’ – inače je po svetome Dioniziju prozvano mjesto Dijaneš kod Vrbovca) ili je riječ o stranim imenima koja imaju svoje hrvatske istovrijednice (talijanskomu imenu Primo odgovara tako hrvatsko ime Prvoslav, talijansko se ime Bela povezuje s hrvatskim Ljeposava, a hrvatska se imena romanskoga podrijetla Nade, Nadalina i Natal povezuju s inačicama hrvatskoga imena Božidar/Božidarka i njima srodnih osobnih imena, što je razvidno i po imenskoj formuli prvoga Marulićeva životopisca Frane Božičevića Natalisa). Da su i likovi iz književnih djela čak i u dalekoj prošlosti utjecali na nadijevanje osobnih imena, pokazuje rasprostranjenost stranoga imena Oliver, koje se sredinom XIV. stoljeća raširilo zbog omiljenosti *Pjesni o Rolandu*, u kojoj je to osobno ime nosio

prijatelj i savjetnik glavnoga lika, toliko da ga je 1475. nosio čak i jedan domaćin u Dubokoj kod Stoca, stočarskomu mjestašcu poprilično udaljenom od dalmatinskih gradova u kojima je u tome razdoblju bujala književnost. Navedeno je osobno ime ujedno pokazateljem činjenice da se mode mijenjaju (tako je već početkom XVI. stoljeća broj nositelja hrvatskoga imena Oliver, vjerojatno u južnim krajevima potekla od talijanskoga imena Olivero, sveden na razinu statističke pogreške), ali i vraćaju jer su po popisu iz 2011. u Hrvatskoj živjela 1342 Olivera (suvremeno je ime Oliver nastalo prema francuskomu Olivier).

Kad je riječ o suvremenim stranim imenima, pobude su za njihovo nadijevanje raznolike. U Hrvatskoj tako danas žive nositelji osobnih imena motiviranih imenima različitih bogova, primjerice Afrodita i Venera (grčka odnosno rimska božica ljepote i ljubavi), Amon (glavno egipatsko božanstvo) ili Herta (osobno ime nastalo prema inačici imena božice Nerthus, koju je Tacit smatrao germanskom božicom plodnosti), a posredno i Breda (Brighid je keltska božica vatre, pjesništva i mudrosti). U hrvatskim su se imenima

¹ Na podacima za središnju i sjeverozapadnu Hrvatsku zahvaljujem kolegi Branimiru Brglesu.

odrazila i imena književnih likova kao što su Antigona (junakinja grčkih drama), Arwen (vilenjakinja iz *Gospodara prstenova*), Dori(j)an (osobno je ime Dorian prvi upotrijebio Oscar Wild), Ines (iako je riječ o španjolskoj inačici kršćanskoga imena Agneza/Janja, koja je u hrvatsku antroponimiju mogla ući izravno iz španjolskoga ili posredno iz talijanskoga osobnoimenskoga fonda, koliko mi je poznato to je strano ime prvi put zabilježeno u pripovijetci *Donna Ines* Josipa Kozarca objavljenoj 1890.), Eneja (osobno ime praoca Rimljana; u hrvatskome i slovenskome jeziku može biti i muško i žensko ime), Mentor (lik u Odiseji), Nestor (lik u Ilijadi), Ofelija (junakinja Shakespeareova *Hamleta*) ili Tessa (osobno je ime motivirano junakinjom romana Thomasa Hardyja). Imena su, pak, iz sapunica i filmova utjecala na širenje stranih imena kao što su Eden, osobno ime lika iz američke sapunice *Santa Barbara* te osobna imena Armando, Diego ili Raul iz španjolskih (na nadijevanje je prvih dvaju osobnih imena utjecala i popularnost Diega Armanda Maradone, a na nadijevanje trećega u nešto manjoj mjeri popularnost Raúla Gonzáleza) i Chiara/Kjara iz talijanskih sapunica. Osobna su imena slavni osoba također utjecala na nadijevanje stranih imena, pa među Hrvatima nalazimo nositelje osobnih imena Alen (omiljenost Alaina Delona utjecala je na širenje toga osobnog imena 60-ih i 70-ih godina prošloga stoljeća), Dante, Darwin, Elvis, Ivan Pavao, Ivano (to se osobno ime uvelike širi na račun omiljenosti Ivana Balića; inače je riječ o osobnome imenu koje je nastalo prilagodbom slavenskoga imena Ivan u talijanskome jeziku, a naknadno nam se talijanska prilagođenica vratila), Lana (osobno se ime osobito proširilo zbog omiljenosti glumice Lane Turner), Marija Terezija, Noel (to se osobno ime proširilo zbog popularnosti gitarista sastava *Oasis* Noela Gallaghera te je 2016. bilo peto po broju nositelja među novorođenim dječacima u Istri; to je osobno ime motivacijski srodno stranim imenima Nade, Natalija i Nadalina), Tito, Viggo (pod utjecajem glumca Vigga Mortensena) i Zenon. Otvaranje nas je svijetu (da ne rečem globalizacija) dovelo do toga da nam u osobnoimenski fond uđu imena iz udaljenih kultura poput irske (Patrik), portugalske (Ronaldo) ili švedske (Sven), ali i da za neka osobna imena i ne znamo točno otkud potječu (primjerice, ime Lu može potjecati i iz kineskoga i iz engleskoga jezika).

U zaključku bismo mogli reći kako je i na primjeru stranih imena razvidno da se povijest ponavlja jer kao što smo nekoć u imenski fond primali imena mitoloških i stvarnih junaka, svetaca te vladara, danas primamo imena književnih likova i slavniika. S vremena nam se, pak, na vrijeme vrati kakvo staro ime, pa je tako ime jednoga od junaka srednjovjekovnih pjesama iz Bretonije oživio hrvatski pjevač lakih nota podrijetlom iz Vele Luke.